

Mitolojik ve Kutsal Hayvanlar

Zoomorfizm ve Antropomorfizm

Zoomorfizm (animalizm) ve antropomorfizm insanlık tarihinin erken dönemlerinde dini düşüncenin gösterdiği önemli gelişim basamakları arasındadır.

Zoomorfizm evresinde insanlar, tanrıları hayvan biçimli varlıklar olarak düşünürlerken, antropomorfizm evresinde ise tanrılar artık, insan seklinde tasarlanmıştır.

TULPAR: Türkler'in Pegasusu

Türk mitolojisiinde yer alan kanatlı at figürüdür. Pegasus ile benzerdir. Kırgızların Manas Destanı'nda bu uçan kanatlı atlardan söz edilir. Arkeolojik olarak da Kazakistan'da keşfedilen Esik Kurganında bulunan Altın elbiseli adam isimli elbisenin başlığında tulpar figürü vardır.

Genelde beyaz veya kara bir at olarak betimlenir. Mitolojiye göre Tanrı Ülgen (Kuday) tarafından yiğitlere yardımcı olması için yaratılmıştır. Dünyanın en uzun destanı olan Kırgızlar'ın Manas destanında, Manas'ın ünlü savaşçıların sürdüğü kanatlarıyla rüzgardan hızlı koştuğu söylenen efsanevi mitolojik atlardır.

Başkurt inançlarına göre kanatlarını hiç kimse göremez. Tulpar kanatlarını yalnız karanlıkta, büyük engelleri ve mesafeleri aşarken açar. Eğer birisi tarafından Tulpar'ın kanatları görülürse, Tulpar'ın kaybolacağına inanılır.

Tulpar

Mitolojik bir kahraman, Tulpar'a ihtiyaç duyduğunda önceden almış olduğu atın kuyruğundan veya yelesinden bir parça kılı yakar ve Tulpar bir anda yanında belirir. Tulpar'ın bir anda ortaya çıkması ve bir anda kaybolması, onun farklı dünyalar arasında seyahat edebildiğinin kanıtı olarak görülür. Bunu insanlar yapamaz ama Tulpar yapabilir.

Türkiye'nin ilk yerli yapımı Zırhlı Personel Taşıyıcı (ZPT) aracına da Tulpar ismi verilmiştir.

Kazakistan armasının sağ ve sol köşelerde birer tane Tulpar vardır. Kazakistan'da bir hava yolu şirketi Tulpar ismini seçmiştir, Tulpar havayolları.

Monster Notebook şirketinin Tulpar isimli bir notebook serisi vardır. Azerbaycan'da askeri 1 geminin adı Tulpar'dır

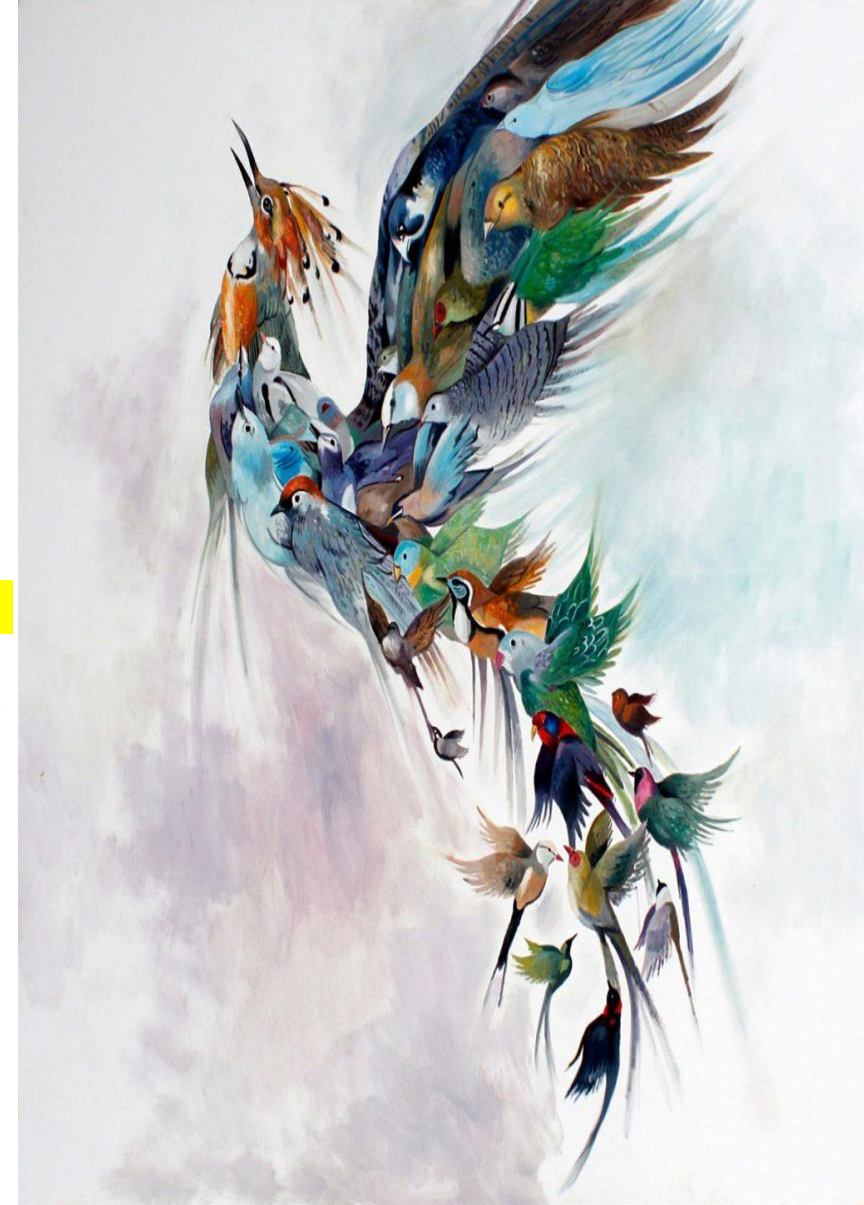
Zümrüd-ü Anka Kuşu: Simurg

- Türk mitolojisinde **doğüstü nitelikleri** olan ve simurg adıyla da bilinen kızıl renkli mitolojik devasa bir kuştur. **Türk mitolojisinde karşılığı Tuğrul kuşu olarak da bilinir.**
- **Türk mitolojisindeki bu kuşun diğer mitolojilerdeki benzerlerinden en önemli farkı tek başına olmayıp bir benzerinin hatta ikizinin bulunmasıdır. Konrul Kuşu, Toğrul Kuşu ile birlikte anılır. Her ikisi de Anka kuşunun tüm niteliklerini barındırırlar. Ölümsüz veya 500 sene yaşadığına inanılır.**
- Dişi kuştur.
- İyiliği temsil eder.
- Bir balınayı taşıyabilecek kadar **büyük ve güçlü kanatları vardır.**
- Başı bazı kaynaklarda köpek şeklinde bazı kaynaklarda ise insan şeklinde tasvir edilmiştir.
- Tüyleri bakır rengindedir.
- Tavus Kuşu'nu andıran bir fiziksel yapısı vardır.
- Yılanları sevmez.
- Dişleri vardır.
- Kaf Dağı'nda Bilgi Ağacı'nın dallarında yaşar.
- Aslan gibi pençeleri vardır.

Simurg Kuşu 7 Vadi (Kendine Yolculuk) Miti

- Kuşlar dünyasında her şey ters gittikçe onlar da Simurg'u bekler dururlarmış. Ne var ki, Simurg ortada görünmedikçe kuşkulanır olmuşlar ve sonunda umudu kesmişler.
- Bir gün, bir kuş sürüsü Simurg'un kanadından bir tüy bulmuş. Simurg'un var olduğunu anlayan bütün kuşlar Simurg'un huzuruna gidip yardım istemeye karar vermişler. Simurg'un yuvası, Kaf Dağı'nın tepesindeymiş. Oraya varmak için hepsi birbirinden çetin yedi vadiyi; **istek, aşk, marifet, istisna, tevhit, hâyet ve yokluk vadilerini aşmak gerekirmiş.**
- Ancak durum beklenen gibi olmaz ve vadilerden geçerken birer birer sürüden ayrılan kuşlar olmuş. Her kuş buralardan geçerken hatırlamış geçmişini. Bülbül güle olan aşkını hatırlamış, Papağan ise tüylerinin güzelliği ile övünerek geri dönmüş. Baykuş sevdiği o harabeler, Kartal ise yükseklerdeki hakimiyetini bırakmak istememiş, Balıkçıl bataklığını özleyip geri dönmüş. **Yokoluş ve Şaşkınlık Vadişi'nde kuşların umutları iyice tükenmiş. Yüzlerce kuş arasından yalnızca 30 kuş kalmış.**
- **Nihayet geriye kalan 30 kuş Simurg'un yuvasını bulmuşlar. Bulmuşlar bulmasına ama Simurg ortada yokmuş. Çünkü her biri birer Simurgmuş. Simurg ise "otuz kuş" anlamına geliyormuş. Kaf Dağı'nın tepesine ulaşan 30 kuş anlamışlar ki aslında aradıkları Simurg kendileriymiş.** Her biri aslında Simurg'un bilgelliğini bünyesinde taşıyormuş. Kendilerinin kurtarıcısı yine kendileriymiş. Ayrılık, aşk, hırs ve kıskançlık kendilerini fark etmelerine engel olmuş.
- Sonunda sırrı, sözcükler çözmüş: Farsça "si", "otuz" demektir, "murg" ise "kuş". Otuz kuş aslında Simurg'muş. Simurg'un yuvasını bulunca öğrenmişler ki; "Simurg-otuz kuş" demekmiş. Her biri bir Simurg'muş. 30 kuş, anlamış ki aslında aradıkları sultan kendileriymiş. Gerçek yolculuk, sadece kendine yapılan yolculukmuş.

Küllerinden Yeniden Doğma Miti

- Anka kuşu ile ilgili bir mit şöyledir: “Rivayet olunur ki, kuşların hükümdarı olan Simurg (Zümrüd-ü Anka ya da Phoenix):
- Bilgi Ağacı'nın dallarında yaşar ve her şeyi bilirmiş. Bu kuşun özelliği gözyaşlarının şifalı olması ve yanarak kül olmak suretiyle ölmesi, sonra kendi küllerinden yeniden dirilmesidir. Mite göre, Zümrüd-üanka Kuşu kendi ölümünün yaklaştığını hissedince kendine dallardan bir yuva inşa eder ve sonrasında bilinmeyen bir sıvıyla bu yuvayı sıvarmış. Ardından güneş ışınları kuru dalları yakar ve bu sayede yanar ölürmüş. Sonrasında küllerinin arasından yeniden bir Anka Kuşu olarak doğarmış. Bu nedenle birçok inanışta yeniden doğuş veya diriliş sembolü olarak ifade edilmiştir.
- “Bu kuşun, mitolojik Kaf Dağı'nda yaşadığına inanılır; Taoizm'de ise ölümsüzlüğün spiritüel aydınlanmanın ve reenkarnasyonun sembolüdür.”

Türk Mitolojisinde Ateşi Öğreten Anka Kuşu Efsanesi

Tengri dünyayı ve üzerinde yaşayanları yarattıktan sonra göklerdeki tahtına çekilmişti. Bolluk ve bereket dünyayı kucaklamıştı. Ne var ki insanların büyük bir sıkıntısı vardı. soğuk...Kuşların tüyleri, yabani hayvanların kalın derileri ve kürkleri vardı. Oysa insanlar çıplaktı. Hayvanlar gibi soğuklardan korunamıyorlardı. Bu durum onları bir arayışa itti. Güneş gibi parlak ve sıcak bir şeye ihtiyaçları vardı. Bu ateşti.. Her yeri aradılar ama bir sonuç elde edemediler. Ateşe ulaşamıyorlardı. ateşsiz kalmak, soğukta kalmak demekti. Sonunda içlerinden biri yüksek bir ağacın tepesine kadar çıktı ve oradaki kuşlara dertlerini anlattı.

Kuşlar insanlara acıdılar ve yardım edeceklerine dair söz verip dört bir yana uçtular. Epey zaman sonra geri döndüler. Ne var ki hiçbiri iyi haber getirmemişlerdi. İnsanlar yine de **onlara yardım çabaları için ikramda bulundular.** Bu ikramdan etkilenen bir kuş çok önceleri duyduğu bir şeyi anlattı.

- "ne zaman kimden duyduğumu hatırlamıyorum yeri-yurdu neresidir onu da bilmem ama anka kuşu diye bir kuş varmış, o ateşin sırrını bilirmiş. çünkü onun bir adı da **ateş kuşuymuş.** onu arayın, **gerçekse eğer size ateşi verecektir.**" dedi.*

Dört bir yana dağılıp anka kuşu'nu aramaya koyuldular. Günler, haftalar geçti ama bulamadılar. sonunda içlerinden biri **"ulu kayın'a gidelim. öyle kutsal bir kuş olsa olsa kutsal ağacın dallarında yaşıyordur."** dedi. Dağları aşıp dünyanın direği olan ulu kayın'a vardılar. Gerçekten de **anka kuşu** oradaydı. Saygıyla onu selamladılar ve isteklerini dile getirdiler. Anka kuşu onları yanıtladı:

"en mükemmel yaratılanın insanoğlu olduğunı düşünüyordunuz ama bir soğukta bu fikriniz sarsıldı. Oysa ki sizi üstün kılan aklınız. Onu kullanmalıydınız. Derdinizin çaresi uzaklarda değil, etrafınızda. çevrenizi iyi tanısaydınız bu zorluğu aşabilirdiniz. Gidin beyaz renkli taşları (çakmaktaşı) arayın, onlardan bulduğunuzda birbirine vurun size kıvılcım verecektir. onu da kuru otlarla buluşturun ateşe kavuşacaksınız..."

İnsanlar bu bilgiyle yurtlarına döndüler. kısa sürede anka kuşu'nun bahsettiği taşları bulup ateşe de kavuştular. o günden sonra da artık soğuktan korkmaz oldular...

Konrul Kuşu: İlham getiren kuş

- Konrul Kuşu, büyülü mitolojik bir kuştur. Mitolojiye göre Konrul Kuşu, sadece **saf kalpli insanlara** görünür ve onlarla telepatik bir şekilde iletişim kurabilir. Bu kuş, **doğaüstü bilgelik ve içgörü** sembolü olarak kabul edilir. Kuyruğunda taşıdığı ateşle tanınır. Mite göre, bu kuşun tüyleri o **kadar parlaktır ki gece bile aydınlatabilir**. Ayrıca, ölümsüz bir varlık olduğuna inanılır. Konrul kuşu aynı zamanda **bilgelik ve koruyuculuk** sembolü olarak kabul edilir.
- Konrul kuşu genellikle dağlık ve ıssız yerlerde görünür. **Hikayelere göre, onu gören kişiye bir dilek hakkı verir ve bu dileği gerçekleştirir**. Ancak, Konrul kuşunu **yakalamaya çalışmak ya da tüylerini koparmak uğursuzluğa** neden olur. Bu nedenle, insanlar genellikle ondan uzak durmaya çalışır ve saygıyla anarlar.
- Mitolojiye göre, üzerinde binlerce delik bulunan gagasından kavala benzer ses çıkararak müthiş bir şarkı söylemektedir ve Konrul Kuşu'nun şarkısını duyan kişi büyük bir **şaşkınlık** yaşar. **Şarkısı, derin bir huzur ve dinginlik hissi vererek dinleyenin ruhunu besler**. **İnanişa göre**, bu şarkının güçlü bir etkisi vardır; zihinsel blokları ortadan kaldırır ve yaratıcılığı serbest bırakır.
- Konrul Kuşu'nun mitolojilerdeki rolü çeşitlilik gösterir. **Konrul Kuşu, kaybolan bir hazineyi bulmak için yol gösteren bir rehber olarak görülür**. Diğer mitlerde ise, bu gizemli kuş, insanlara yaşamlarında **önemli kararlar almaları konusunda ilham verir**.

- Efsaneye göre, Konrul Kuşu'nun kanatlarındaki desenler, gökyüzündeki yıldızların izlerini taşır. Bu nedenle kuş, gökyüzünün temsilcisi olarak kabul edilir.
- Konrul Kuşu efsanesi, Konya'nın dini gelenekleri, hayvan kültürü ve doğa sevgisiyle derin bir ilişki içindedir. Efsanevi kuş, insanların dünyevi sıkıntılardan uzaklaşmasına, manevi bir yolculuğa çıkmasına yardımcı olur. Bu nedenle, Konrul Kuşu'nun efsanesi, Konya'nın mistik atmosferinin bir parçası haline gelmiştir.
- Macarlar armalarında yer alan bu kuşa "Turul" derler. Bir efsaneye göre Toğrul Kuşu Moğolları, Konrul Kuşu ise Türkleri simgeler. Yiğitleri kanatlarının altına alıp yardım eder, ne isterse yapacağını söyler. Tüyleri sihirlidir, iki tüyünü birbirine sürtünce BİR ÜÇ HARFLİ VARLIK gelir ve üç dileği yerine getirir.
- Attila'nın ve bazı Oğuz boylarının bayraklarında Tuğrul kuşu yer almıştır. Oğuz Kağan Destanı'nda Oğuz eşini tepesinde bir tuğrul kuşu bulunan bir ağacın kovuğunda bulur. Bahaeddin Ögel'e göre Atilla'nın kalkanının üzerinde bir kuş (doğan) resmi vardır. Daha sonra Macar geleneğinde bu kuşun başına bir de taç koyulmuştur. Kral Geza zamanındaki Macarlar bu armayı her yerde kullanmışlardır.

Macar mitolojisine göre, tuğrul kuşu kabile liderinin rüyasına girerek hem onları düşmanlardan kurtarmış, hem de onlara hareket etmeleri gerektiğini işaret ederek bugünkü Macaristan'a götürmüş olduğuna inanılmaktadır.

Hüma Kuşu: Talih Kuşu

Cennet kuşu olarak tasvir edilen Hüma, çok yükseklerden ve hiç dinlenmeksizin uçabilen, ayakları asla yere değmeyen mitolojik bir kuştur. Eskiden hükümdar ölünce halk bir meydanda toplanır, Hüma'nın başına konduğu ya da gölgesinin düştüğü kişiyi tahta geçirirmiş. Hüma'ya "devlet kuşu" "talih kuşu", hükümdara da "hümayun" denmesinin işte asıl kaynağı bu.

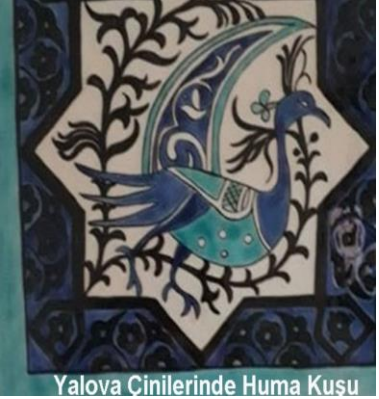
Ön Asya Mitolojisinde yeri, yine zenginlik ve mutluluk getirdiğine inanılır. Günümüzdeki başına talih kuşu konu sözü ile aslında HÜMA KUŞU kast edilmektedir.

Hüma Kuşu, cennette oturur. Zaman zaman uçarak yedi kat göğün üzerinde göğün 7 katı ve burçlar arasında dolaşır, Tanrı'nın yanına kadar gidebilmesi dolayısıyla cennet kuşu olarak bilinir. Mite göre havada yaşar, havada yumurtlar ve yavrusu da havada yumurtadan çıkar.

Mitolojide Hüma Kuşu yeryüzüne inmek için gökkuşağını kullanır. Hüma Kuşu kimi zaman çocukların koruyucusu olarak, kimi zaman gökteki hâkimin yer yüzündeki elçisini seçmek için yardım eden bir kutlu kuş olarak tasvir edilir. Tüm halkın bir yerde toplanıp eşit şartlarda yönetici seçilme hakkına sahip olması masalı okuyan kitle için adalet duygusunu ele alması açısından önemlidir.

HÜMA KUŞU EFSANESİ: Bir padişah, kızının âşığı tarafından iftiraya uğraması sonucu onu cezalandırmak ister. Mitolojik devler tarafından kaçırılmaya çalışılan bu kız devlerden kaçarken bir şehre ulaşır. Bu şehrin insanları hep bir yere toplanmışlardır. Kız neden tüm insanların burada toplandıklarını sorunca, o memleketin padişahının öldüğünü ve Devlet Kuşu'nu uçurup bir padişah seçmek için toplandıkları cevabını alırlar. Devlet Kuşu uçurulur. Kızın başına konar. İnsanlar bunu kabul etmez. Üç defa tekrarlanır. Üçüncüsünde Kız Padişah, şehrin padişahı olur.

TC Genelkurmay başkanlığı armasındaki kanatların Hüma kuşu'nun kanatlarını temsil etmektedir.

Yalova Çinilerinde Hüma Kuşu

Özbekistan
Arması

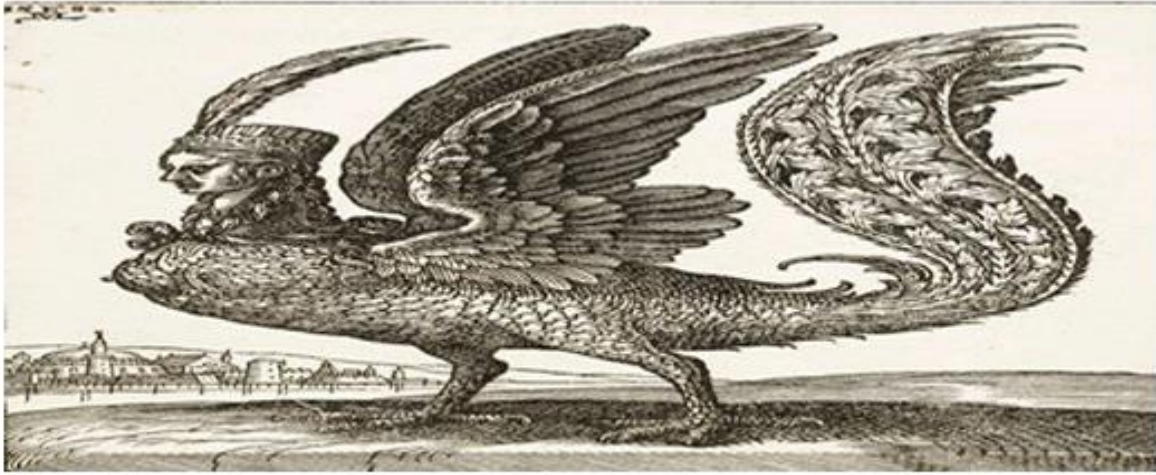
Fotoğraf-7 (URL- 14): Kilim motifi örneği.

Fotoğraf- 5-6 (Url-13): Seramik tabak örneği.

Fotoğraf-13 (URL-19): Türk-Selçuklu Aynası Hüma Kuşu, Harpy. 12-13.yy.

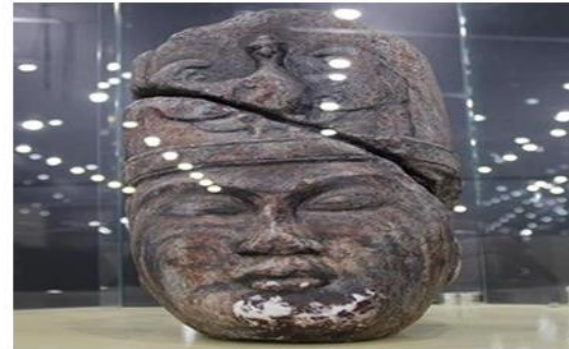

Fotoğraf- 8 (URL-15): Hüma Kuşu resmi.

Yukarıdaki resim Melchior Lorck tarafından 15-16. yüzyıllarda resmedilmiş Hüma Kuşu resimlerinden birisidir. Baş tarafı kadın gövdesi kuş olan ikonun aynı zamanda dönemin giyim tarzını da yansıttığı belirtilmiştir.

Fotoğraf- 9 (URL-16) -10 (URL-17): Hüma Kuşu figürleri.

Fotoğraf- 11-12 (URL- 18): Devlet Kuşu - Devlet kutu sembolü.

YELBEGEN: Mitolojik Ejderha (Celbegen)

Çok başlı, insan yiyen yılan benzeri ateş püsküren bir mitolojik ejderhadır. **Mitolojiye göre kötülük tanrısı Erlik Han'ın insanlara ceza olarak gönderdiği çok başlı ejderhadır.** Siyah ya da sarı renklidir. Devler, atlara düşmandır. Ayrıca insanları yerler. Büyük kulaklı, büyük dişli, büyük ağızlı değişik türleri vardır.

Yelbeğen gelirken önce gök gürler, sonra şimşekler çakar, yer sarsılır sonra da kara bir bulut görünür. Bazen yelbeğen bunun içinden çıkar.

TUTULMALAR VE YELBEGEN: Güneş ve ayın tutulması Yelbeğen'in bu gök cisimlerini yemesi olarak anlatılır. Altay mitolojisinde Ay'ı yiyerek onun küçülmesine (Ay tutulması) yol açan göksel canavar; Yilbüke, olarak da tanımlayabileceğimiz Yelbegen'in neden olduğu ay tutulmasından sonra Altaylar **"Yine Yelbegen ayı yedi"** derlermiş.

Yelbegen'in şamanlık yaptığına bile inanılmıştır. Altay efsanelerine göre ormanda veya **doksandokuz köşeli** yurdunda yaşar, yılanla kurbağayla beslenir. Bazı efsanelerde yeraltında karanlıklar içinde, dağlarda bulunan büyük mağara ve sularda vakit geçirdiği söylenir. Bu varlığın gücü körlerin gözünü açabilir, eli, ayağı olmayanları sağlam insanlara çevirebilir.

Ayrıca, Yalpağan Han olarak adlandırılan ejderha tanrısının da tüm ejderhaların (Yelbegenlerin) efendisi olduğuna ve istediği zaman yedi başlı bir ejder kılığına bürünebileceğine inanılır.

YELBEGEN (CELBEGEN) MİTOLOJİSİ: Kötülük ve yeraltı tanrısı olarak bilinen Erlik han, insanların yoldan çıktığını görünce Yelbegen'i bu insanları yakalayıp yeraltına getirmesi için gönderir. Bu durumu durdurmak isteyen kahramanlar ise Yelbegen ile savaşır. Fakat burada Yelbegen'e karşı gelen ve onu yenen birçok kahraman karşımıza çıkar. **Boodoy Koo, Karatı Kağan'ın kızını alabilmek için yapılan yarışmalarda rakipleri arasında bulunan Yelbegen'i şkil değiştirmek suretiyle öldürmektedir.** Bir başka mite göre Alıp Manaş, Celbegen'in boynuna parmağıyla bir fiske vurmakta ve Celbegen'in yedi başı yerde yuvarlanmakta, yani Celbegen'i kuvvetiyle yenmektedir.

Bazı mitlerde Celbegen'in ölümü değil, aya çıkışı anlatılmaktadır. Buna göre insanların şikayeti üzerine Celbegen, ay tarafından yeryüzünden alınarak gökyüzüne çıkarılmakta ve o günden beri de ayda yaşamaktadır.

Badraç: Yedi Başlı Ejderha

Badraç, Türk mitolojisinde Yedibaşlı Ejderha; Padraç da denir. Yedi tane başı vardır. Ölmesi için yedisinin de kesilmesi gerekir. **AKSİ HALDE KESİLEN BAŞ TEKRAR ÇIKAR.** Bazı söylencelerde tek tek kesilen baş geri yerine gelir bu durumda yedi başın da aynı anda kesilmesiyle ancak öldürülür. Ağzından ateşler saçar. Kuyruğu bir kamçı gibi şaklar. Derisi zırh gibi pullarla kaplıdır. Yunan Mitolojisinde yedi başlı göl ejderhası Hydra ile benzerdir.

Ejderhanın çok başlı olması konusu farklı düşünceler vardır. **İnsan karakterinin farklı yönlerini temsil etmesi**, gücü temsil etmesi, ruh ve canı temsil etmesi en çok destek gören görüşlerdir.

Kâşgarlı Mahmud'un XI. yüzyılda kaleme aldığı Dîvânu Lugâti't-Türk adlı eserinde de ondan **Yedi Başlı Yel Buke** adıyla anılmıştır. Dede Korkut hikâyelerinde de **yedi başlı ejderden** bahsedilmiştir

Taeschner Albümü'nde çizilmiş yedi başlı ejder-yılan figürü (E

Acâ'ibü'l-mahlûkât minyatürlerinde yedi başlı ejder-yılan tasviri

Altay Türklerinin Şamanlık inancında var olan bir ejderhadır. Bükrek veya Bukra (Bukrak) olarak da bilinir. İyi niteliklere sahiptir. İnsanlara zarar vermez, hattâ yardımcı olur. Kertenkele görünümlüdür. Kanatları yoktur, bu nedenle **uçamaz**. Tüm denizleri birbirine bağlayan büyük denizde yaşar. Uzun bir boynu ve çok güçlü pençeleri vardır. **Sesinin de çok güzel olduğu ve dünyanın öbür ucundan bile duyulduğu söylenir. Onun sesini duyan diğer ejderhalar kaçacak yer ararlar. Rivayetlere göre her bin yılda bir yeryüzüne inerek Sangal ile savaşır.**

Kötü güçlerin temsilcisi Sangal ise Oddenizi'nde (ateş denizi) yaşar. Her bin yılda bir 9 yıl boyunca Bükrek ile savaşır. **Her seferinde de Bükrek savaşı kazanır.** Ancak kendisi de çok yıpranmış ve yaralanmıştır. Daha sonrasında kazandığı zaferle insanları büyük dertlerden kurtarmasına rağmen insanlar tarafından **kötü davranıldığı için** tengizlere (büyük deniz) geri dönmüştür. Mitolojiye göre her bin yılda bir tekrardan denizlerin dışına çıkar ve durumu kontrol edermiş.

Savaşan her iki ejderhanın da görünümü evrenin ve doğanın işleyiş düzenini anlatan ve kökeni Çin'e dayanan Ying Yang öğretisine benzer. Bu öğretilerde de beyaz taraf iyiliği, siyah taraf ise kötülüğü temsil eder.

EBREN (EVREĞEN):YERALTI EJDERHASI

Ebren-Ebiren-Evren: Türk mitolojisinde yeraltındaki bir mağarada, yanan bir denizin içinde yaşayan bir ejderhadır. Mitolojiye göre dünyayı eviren, dönderen ejderhalardan biridir. Kanatlıdır, korkunç bir görünümü vardır. Bazen devasa bir yılanıdır. Yeraltındaki mağarada yaşar ve orada bulunan hazineyi korur. Sularda veya ormanda yaşadığı da anlatılır. Bazen ateşin içinde barınır. Ağzından ateş saçar. Kuraklığın ve ölümün simgesidir. Masallarda, mitlerde suyun önünü keser ve bırakmak için karşılığında kurban ister. Su yaşam demektir, dolayısıyla onu kendi denetimine alarak yaşama sahip olacaktır. Bir başka açıdan bakıldığında susuz bıraktığı yeryüzüne ölüm ve kaos getirir. Öteki taraftan bunları elinde bulundurduğu için aynı zamanda bereketi refah ve güç simgesidir

- Türk-Altay mitolojisinde, yeraltı dünyasında, Bay-Tengis (Kutsal/Büyük Deniz) denizinde yaşayan Abra ve Yutpa, ejderha, yılan, timsah karışımı yaratıklardır. Abra iyi, Yutpa kötü bir varlıktır.
- Abra, başında tüyler olan, parlak gözlü, dört ayaklı, çatal kuyrukludur. İnsanların koruyucusudur. Yutpa, koyu kestane renginde, uzun boyunlu, büyük ağızlı, kısa dört ayaklı ve çatal kuyrukludur. Yutpa kelime olarak insanları diri diri yutan anlamına gelir.
- Kötülük tanrısı Erlik'in sarayını korurlar, onun hizmetkarı olarak bilinirler. Çok güçlü çeneleri vardır. Bazı metinlere göreyse Toybadım Irmağı'nın kıyılarında yaşayan korkunç canavarlardır. Bir fili tek lokmada yutabilirler.

Bu yılanlar mitolojik metinlerde sıklıkla yeraltı tanrıları veya tanrıçalarının yardımcıları veya sembolleri olarak tasvir edilir. Mitolojik hikayelere göre, Abra ve Yutpa, yeraltı dünyasının girişlerini korurlar ve ruhların dünyasına geçişleri kontrol ederler.

Abra ve Yutpa, aynı zamanda doğaüstü bilgi ve bilgelik sembolleridir. Mitolojik metinlerde, insanlara gizli bilgileri ve geleceği keşfetme yeteneği veren varlıklar olarak tasvir edilirler. Bazı mitolojilerde, kahramanlar Abra veya Yutpa ile etkileşime geçerek ölçülmeyen bilgiye erişir veya öngörülerini gerçekleştirir.

Bu yılanlar aynı zamanda şamanistik geleneklerde de önemli bir yer tutar. Şamanlar, Abra ve Yutpa'nın rehberliğinde, ruhsal seyahatlerinde ve iletişimlerinde bu yılanların enerjisinden yararlanır. Abra ve Yutpa'nın sembolik olarak temsil ettiği bilgelik ve içgörü, şamanların kehanetlerine ve ruhsal deneyimlerine katkıda bulunur.

Altay şamanlığında yeşil bir kumaştan yapılmış ve örgülerle süslenmiş Abra'nın tasviri, şamanın giysisine asılır. Şaman giysisinde, cübbenin bir yanında yer alan, yeraltı canavarı olarak algılanan yılanı temsil edecek biçimde çatal kuyruklu ve dört ayaklı olarak tasarımılanan, kötü ruhlardan koruduğuna inanılan, siyah kumaştan şeritler Yutpayı temsil eder.

Türk ve Altay mitolojisindeki Abra ve Yutpa, aynı zamanda doğanın döngüsüyle de ilişkilendirilir. Yeraltı dünyasının koruyucu yılanları olarak, ölüm ve yeniden doğuş kavramlarıyla bağlantılıdır. Bu yılanlar, toprak altında var olan enerjinin sembolü olarak görülür ve bitkilerin büyümesi, bereketin sağlanması ve doğanın canlanması süreçlerine katkıda bulunurlar.

ABRA VE YUTPA MİTLERİ

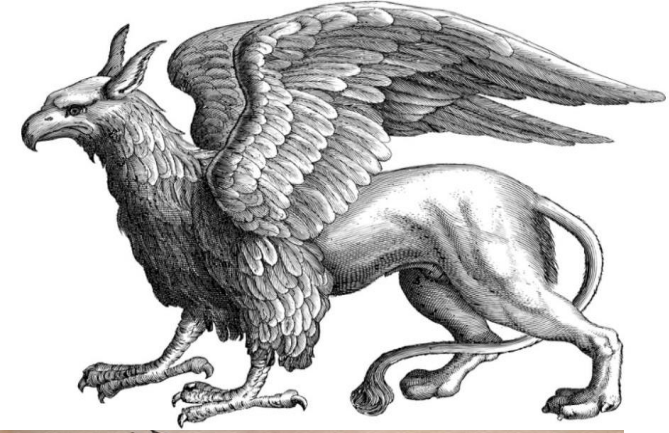
- **Abra'nın Gözü:** Bir mitolojik hikayeye göre, Abra'nın gözleri büyümlü bir taş gibi parlar. Bu gözlerin büyüleyici gücü, insanları etkileyebilir ve onlara bilgelik ve kehanet yeteneği kazandırabilir. Kahramanlar genellikle Abra'nın gözlerinden yansıyan ışığa bakarak geleceği öngörebilir veya gizli bilgilere erişebilir.

Yutpa'nın Koruyuculuğu: Yutpa, yeraltı dünyasının koruyucusu olarak kabul edilir. Bir hikayede, Yutpa'nın kuyuların ve mağaraların girişlerini beklediği anlatılır. Yutpa'nın varlığı, insanların yeraltına girmelerini engelleyen ve sadece seçilmiş kişilere geçiş izni veren bir engel olarak tasvir edilir.

Abra ve Yutpa'nın Yolculuğu: Bazı mitolojik hikayelerde, Abra ve Yutpa yeraltı dünyasında maceralara atılır. Bu yolculuklarında, diğer yeraltı varlıklarıyla karşılaşır ve çeşitli zorluklarla mücadele ederler. Bu hikayelerde Abra ve Yutpa'nın bilgeliklerini ve güçlerini kullanarak başarılı oldukları anlatılır.

- **Abra ve Yutpa'nın Doğurganlık Sembolü:** Abra ve Yutpa, doğurganlık ve yaşamın döngüsüyle de ilişkilendirilir. Bu yılanlar, tarımın ve bereketin sembolüdür. Mitolojik anlatılarda, Abra ve Yutpa'nın varlığı, toprakta verimli bir hasat elde etmek ve doğal döngünün devamını sağlamak için önemlidir.

Kartal Başlı Griffon: Karakuş

- Karakuş, Altay mitolojisinde, gövdesi, kol ve bacakları insan biçimli, kartal başlı, kartal gagalı ve kartal pençeli mitolojik kuştur. Farklı betimlemelerinde hayvanın 4 ayağı da aslan ayağı, yalnız arka ayakları aslan ayağı veya tüm ayakları kartal ayağı olabilir. Pençelerinde insan, at, hatta fil taşıyabilecek kadar büyüktürler.
- **Mitolojisi:** Er Töştük Destanı'nda yer alır. **Griffon avlanmaya gittiği sırada bir ejderha (Yelbegen) gelip yavrularını yer** ve bunu alışkanlık durumuna getirir. Bu kez Er Töştük, ejderhayı öldürür ve yavrularını kurtarır. Bu iyiliğin altında kalmak istemeyen Karakuş, onu yeryüzüne indirmek üzere sırtına bindirir. Yolda yiyecek bitince Er Töştük kendi etinden parçalar kopararak Karakuş'a verir. Yere inince bu fedakarlığı gören Karakuş, onun yaralarının iyileşmesini sağlar.
- Hindu ve Budist mitolojilerindeki Garuda ile benzerlik göstermektedir. Hükümdarları, insanları, ölüleri ve kurganları korumakla görevli olan grifonlar, aynı zamanda savaşa gidenlerin koruyucu ruhunu da temsil eder. İki güçlü ve savaşçı hayvan olan kartal ve aslanın özelliklerini taşır.
- **Türk mitolojisinde sembolik anlamda inançların sonucu olarak ortaya çıkan koruyuculuk ve kötü ruhları kovan başlıca özelliği ile birlikte uğur getiren, baharın müjdecisi, şifa veren ve uzun ömür ile ilişkilendirilen fantastik bir hayvandır.**

Resim:8 Pazırık kurganı ahşap oyma grifon başı Hermitage Müzesi St.Petersburg

Resim : 17 Selçuklu dönemi grifon rölyef MS.12-13 yy.

Grifon tasvirleri açısından en zengin kurgan Altay Dağları'nda bulunan **Pazırık kurganıdır**. Kurganda bulunan keçe eserlerde, dokuma eserlerde, ahşap oyma eserlerde ve mumyalanmış cesedin bedeninde **dövme olarak grifon tasviri görülür**. Pazırık kurganı MÖ.6-3 yüzyıllara tarihlendirilmiştir. Türklerin İslam dinin kabulünden sonra dahi bu doğaüstü mitolojik hayvanlar unutulmayıp Selçuklu, Osmanlı döneminde de sanat eserlerinde karşımıza çıkmaktadır.

KURGAN NEDİR ?

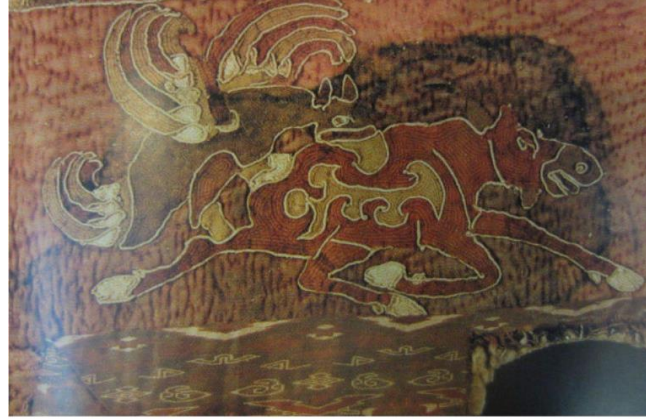
Toprağa geniş ve derin bir çukur açılır ve içerisine genelde kara çamdan bir mezar odası inşa edilir. Bu mezar odasının duvarları halı veya keçe ile kaplanırdı. Cenaze mezara yerleştirilir kendine ait ve ölü hediyesi olarak mezara çeşitli eşyalar bırakılırdı. Çoğunlukla mezarın dışına da ölen kişinin atları öldürülüp gömülürdü.

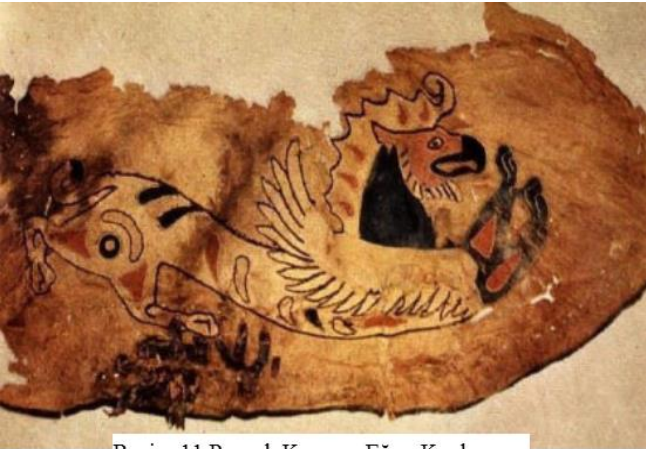
Resim:29 İnziliz para birimi 25 pounds

Resim:30 Harry Potter filminden bir sahne

Resim:9 Noi Ulan Kurganı Moğolistan bir kumaş üzerine işlenmiş geyik ve grifon tasviri

Resim:11 Pazırık Kurganı Eğer Kaplaması

Resim:6 Pazırık Kurganı keçe eğer üzerinde mücadele içinde grifon

Peçenek Türklerine ait Nagyszentmiklô hâzinesindeki 7 numaralı sürahide bulunan Garuda (karakuş?) figürü.

Diğer adı: BÜRKÜT veya MERKÜT

Altay efsanelerinde, gök yolculuğuna çıkan kamın ruhuna, ilk üç gökkatı boyunca kılavuzluk eden dev dişi gök kuşudur. Türk Mitolojisinde Bürküt/Merküt veya Semrük Bürküt hayat ağacının 7. katında bulunur. Yöresel bazı Türk toplumlarında ise kutsal kayın ağacında durur. Kendisi Tanrı Ülgen'in temsilcisidir ve **7. kattaki kapının korunması onun görevidir**. Oradan daha yukarıya hiçbir ölümlü geçemez. Kanadın biriyle ayı diğeriyle güneşi tutar. Tırnakları bakırdandır.

BÜRKÜT'E İLİŞKİN BEBEKLERİN DOĞUM MİTİ

Altay, Tuva ve Moğol mitolojisinde yeni doğan her bebeğin ruhunu bir dişi Bürküt yemiştir. Daha sonra güneşe, sıcak iklimdeki ak su gölünün yanındaki çayirlara uçan Bürküt bir kayın ağacının tepesine yumurtasını bırakır. Yumurta çatlayınca içinden bir bebek çıkar, ağacın alt dalında bir beşik vardır. Bebek bu beşiğe düşer. Büyüyene kadar ona Bürküt anası bakar. Büyüdüğünde ise bebek şaman olur.

Şahmaran, Türk mitolojisinde ve Orta Doğu efsanelerinde önemli bir yere sahip olan, insan başlı ve yılan gövdeli bir varlıktır. Adı, Farsça "şah" (kral) ve "mar" (yılan) kelimelerinin birleşiminden gelir ve "Yılanların Kraliçesi" anlamına gelir. Efsaneye göre Şahmaran, bilgeliğin, uzun yaşamın ve yeraltı dünyasının sembolüdür. Genellikle iyi niyetli, bilge ve yardımsever olarak tanımlanır. Hiç yaşlanmayan, ölünce ruhunun kızına geçtiğine inanılan mitolojik varlıktır

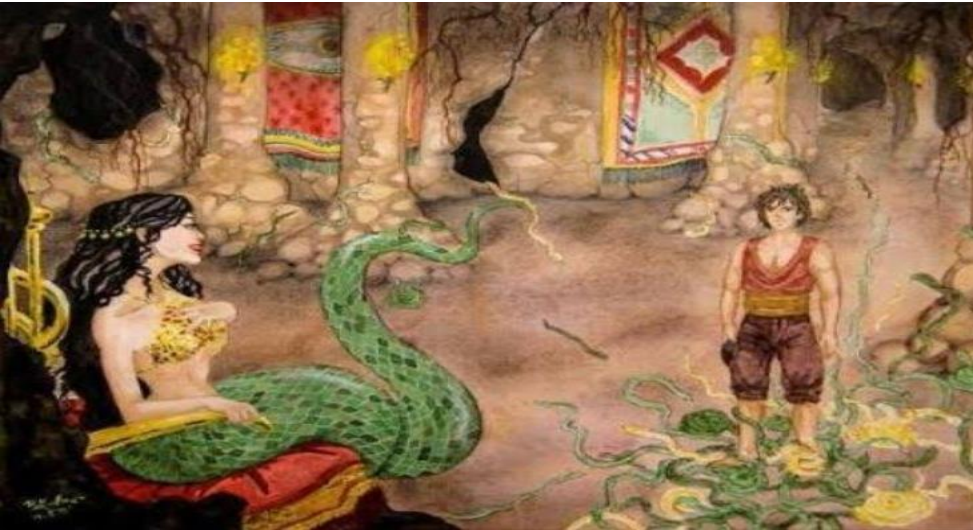
Bir rivayete göre Mersin'in Tarsus ilçesinde yaşamaktadır. Bir diğerine göreyse Adana'daki Ceyhan ile Misis arasındaki Yılankale'de yaşar.

Görsel: Şahmeran Motifli Kilim Örneği, Van- Merkez

ŞAHMERAN MİTİ/LOKMAN HEKİM EFSANESİ

- En bilinen Şahmaran efsanesi, Tarsus bölgesinde geçer. Efsaneye göre binlerce yıl önce 7 katlı yeraltında Tarsus'ta yaşayan yılanlar vardı. Meran adı verilen bu yılanlar, gerçekten akıllı ve şefkatliydi. Barış içinde yaşarlardı. Meranların kraliçesine Şahmeran denirdi. Şahmaran, insanlardan uzak bir mağarada yılanlarla birlikte yaşar. Bir gün Cemşab ve arkadaşları bal dolu bir mağara keşfederler. Balı çıkarmak için Cemşab'ı aşağıya indiren arkadaşları, paylarına daha çok bal düşmesi için onu orada bırakıp kaçarlar. Cemşab mağarada bir delik görür ve buradan ışık sızdığını fark eder. Cebindeki bıçak ile deliği büyütünce, ömründe görmediği kadar güzel bir bahçeye girer. Bu bahçede eşi benzeri olmayan çiçekler ve bir havuzla pek çok yılan görür.
- Cemşab, Şahmaran ile karşılaştığında, Şahmaran ona zarar vermez. Cemşab uzun yıllar bu bahçede yaşar. Şahmeran ona tıp biliminin bilinmediklerini söyler. Yıllar sonra, ailesini çok özlediğini söyleyip gitmek için yalvarır. Bunun üzerine Şahmeran da kendisini salacağını, ancak yerini kimseye söylemeyeceğine dair söz vermesini ister.
- Bir gün ülkenin padişahı hastalanır. Vezir, hastalığın çaresinin Şahmeran'ın etini yemek olduğunu söylemiş ve her yere haber salınmış. Ülkenin veziri herkesi tek tek hamama sokmuş. Sıra Cemşab'a gelmiş. Cemşab soyununca vezir Cemşab'ın derisinde pullar olduğunu görünce Cemşab'ı konuşturmayı başarmış. Cemşab kuyunun yerini gösterince Şahmeran bulunup dışarı çıkarılmış. Şahmeran Cemşab'a, "Benim başımı kaynatıp padişaha içir, padişah kurtulsun, gövde mi de vezire içir, ölsün, kuyruğumu da kaynatıp sen iç, böylece Lokman Hekim ol" demiş. Böylece vezir ölmüş, padişah da iyileşip Cemşab'ı veziri yapmış. Ve rivayete göre de Cemşab böylece Lokman Hekim olmuş. Efsaneye göre Şahmeran'ın öldürüldüğünü yılanlar o günden beri bilmemektedirler. Tarsus'un, Şahmeran'ın öldürüldüğünü öğrenen yılanlar tarafından bir gün istila edileceği rivayet edilir.

Kutsal / Saygı Duyulan Hayvanlar

Sigun Geyik olarak da adlandırılır ve Türk, Altay, Moğol mitolojisinde kutsal geyiktir. Türk lehçesinde alageyik olarak da bilinir. Bazı Türk ve Moğol boyları, soylarının bu hayvandan türediğine inanılır. Bu soyun bir kolu, Gökkurt iken; diğer kolu Gökgeyik'tir. Bu geyiklerin, boynuzları ise en önemli sembolleridir. Dokuz boynuzludur ve boynuzlar, dokuz budaklıdır.

NEDEN DOKUZ BUDAKLI BOYNUZ ?

Boynuzunun dokuz olması kozmoloji ile bağlantılıydı. Kadim kültürlerde geyik boynuzları “Güneş” ve 9 dallı “Hayat Ağacı” ile ilişkilendirilirdi. Türk düşünce ve mantık sisteminde Güneşin rakamı dokuzdu. Bunun dışında Türkler 9 gök katı tasavvur ederdi.

Türk mitolojisinde geyik, “kut” yani kutsal bir ruhun sembolü olarak algılanır ve bazı durumlarda ataların ruhlarının ya da rehber ruhların geyik suretinde geldiğine inanılır. Kırgızlar boynuzlu maral ana adlı mitolojik bir geyikten türediklerine inanmışlardır. **Bir Anadolu Türk mitine göre annesi tarafından ormana terk edilen bir çocuk dişi bir geyik tarafından büyütülmüş ve soyun devamını sağlamıştır. Efsanelere göre Türklere, Ergenekon'a girişte, Hunlara batıya göçlerinde dişi bir geyik yol göstermiştir. Sigun otu yiyerek ölümsüzlük kazandıklarına inanılır.**

Geyik boynuzları Hayat Ağacının alegorisidir. Ağaç gibi her yıl düşer ve yenisi çıkar, sürekli kendini yeniler. Ala Geyik ya da Benekli geyikler kutsal kabul edilir ve üzerindeki noktalar yıldız işaretleri sayılır. Bu tanımlamalar tamamen Kozmolojiktir. Kutup Yıldızına GEYİK YILDIZI adı da verilir. Samanyolundaki yıldızlar Geyiklerin ayak izleri olarak tasavvur edilir.

GEYİKLİ BABA

Şamanlar geyiğe özellikle "puura" adı verilen geyiğe binerek Tanrıya ulaşırlar. Hz. Muhammedi miraç resimlerine bakıldığında, göksel yolculuğunda kullandığı bineğinin, yarık toynaklarından da anlaşılacağı üzere geyik olduğu görülür.

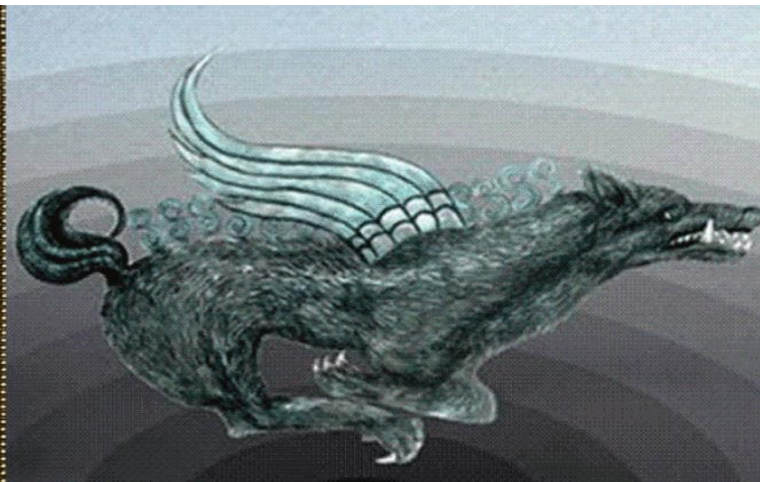
Elbette bu tamamen Türk mitsel düşüncesine uygun, alegorik ve sembolik bir anlatımdır. Türk mitolojisinde Kutup Yıldızı, "Tanrının Kapısı" sayılır. Türk İkonografisinde "Kutup Yıldızının" sembolü, daire için de artı işaretidir ve Tanrı Tamgası olarak ortaya çıkmıştır. Türk tasavvufundaki "Kutup" düşünceside bu anlatıların devamıdır. Ayrıca bu yıldız "Geyik Yıldızı" olarak da bilinir. Çünkü Şamanlar "Tanrı Kapısına" geyikler yardımıyla ulaşırlar.

Resim Geyik Figürleri. (Mandıl Hykhin, Moğolistan)

GÖK BÖRÜ/GÖKKURT/BOZKURT

- Kurt bozkır ekosisteminin en güçlü hayvanı olarak algılandığı için Türkler, diğer hayvanlara üstünlük kuran kurdu Göktanrı'ya benzettiler. Onlara göre GÖKTANRI gücünü kurt şeklinde göstermekteydi. Oğuzlar hariç tüm Türk halkları Kurt yerine BÖRÜ kelimesini kullanmışlardır. Gökselliğini kutsallığını anımsatmak için GÖKBÖRÜ ifadesini kullanmışlardır.
- Bozkurt olarak bilinen Gök Kurt; Türk, Moğol ve Altay mitolojisinde kutsal hayvandır. Aynı zamanda ulusal semboldür. Yol gösterici, kutlu kurt gibi isimlerle de anılır. Türk ve Moğol boylarının ortak ongunudur. Göktürklerin, mavi bayraklarında da kurt başı resmi vardır. Bozkurt, gökyüzünü temsil etmektedir. Savaşçılığı, özgürlüğü, doğayı da temsil etmektedir. Türk ulusunun başına bir kötülük geldiğinde ortaya çıkarak yol gösterdiğine inanılmaktadır. Bozkurt gökyüzünü temsil eder. Alageyik ise yeryüzünün simgesidir.

- Bozkurt, Türklerin ulusal sembolüdür ve tarih öncesi zamanlardan beri kutsal görülmektedir. Bunun nedeni ise bir bozkurdun soyundan geldiklerine inanmalarıdır. Bugün ise Türk milliyetçiliğinin sembolüdür. Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türk paralarının üzerine Bozkurt resmi basılmıştır.
- Halk kültüründe Bozkurt dişinin cepte taşınmasının nazardan koruyacağına inanılır. Yakut metinlerinde Bosko olarak bahsedilir. Kırgızlarda, bozkırda gezerken kurt görmek uğurdur. Rüyâda kurt görmek de yine hayra yorulur. Hamile kadının nazardan korunması için yastığının altına kurt dişi veya derisi koyulur. Hilal taktiği (veya Turan/Türk taktiği) adı verilen yarım çember ile düşmanı ortaya alıp çemberi kapatma stratejisinin kurtlardan görülerek ilk defa Türkler tarafından uygulandığı söylenir.
- Oğuz Kağan destanında, Oğuz Kağan korkunç bir gergedanı öldürmek için önce bir geyiği sonra da bir ayıyı öldürür. Oğuz Kağan, güçlü atı ile seferlere çıkar. Ona bir bozkurt yol gösterir.

- Cengiz Han'ın atalarıyla ilgili anlatılan efsanelerden birinde, Alan-Koa adında bir kadının hikayesi geçer. Bu efsaneye göre, Alan-Koa bir gece tanrısal bir varlık olan "gök kurt" tarafından ziyaret edilir ve ondan hamile kalır. Gök kurt, Türk ve Moğol mitolojisinde sıkça rastlanan, kutsal kabul edilen bir figürdür. Bu kurt, genellikle gök ile bağlantılı olan bir varlık olarak tasvir edilir ve soyun tanrısal bir kökene dayandığını simgeler.
- Bu mitolojik anlatı, Cengiz Han'ın ilahi bir soy ağacına dayandığını ve atalarının göksel güçlerden geldiğini vurgulamak amacıyla şekillenmiştir. Gök kurt, Cengiz Han'ın atalarının kutsal bir soy taşıdığını anlatmak için sembolik bir rol üstlenir.

Doğu Türkistan'da bulunan, Koço Uygur Kağanlığına ait bir freskodan kurt başlı gönder tutan hükümdar figürü.

Türklerde Kutsal Hayvan: AYI

Ayı, Türk mitolojisi ve Şamanizm’de önemli bir yer tutan kutsal bir hayvandır. Türklerin eski inanç sisteminde, özellikle Şamanist geleneklerde, ayı güçlü ve saygı duyulan bir hayvan olarak kabul edilmiştir. Bu hayvanın doğa ile insan arasında köprü kurduğuna, koruyucu ve yol gösterici olduğuna inanılır. Ayının özellikleri, Türklerin doğa ile olan derin bağlantısını ve Şamanizm’in ruhsal dünyasını anlamak açısından önemlidir.

Kutsallık ve Güç: Ayı, Türk Şamanizm’inde doğanın güçleriyle bağlantılı olan kutsal bir hayvandır. Özellikle ayının gücü, cesareti, büyük fiziği ve vahşiliği, Şamanlar tarafından büyük saygı görmesine neden olmuştur. Şamanlar, ayıdan aldığı güçle doğanın ruhlarıyla iletişim kurduğuna ve insanların korunmasını sağladığına inanırlardı. Ayı, doğanın büyük koruyucusu olarak algılanırdı.

Şaman Ayinleri ve Ayı: Şamanlar, ayı ile özel bir ruhsal bağlantıya sahip olduklarına inanırlardı. Şaman ayinlerinde ayı maskeleri takılır veya ayı kürkleri kullanılarak ayı ruhunun çağrıldığı ayinler yapılırdı. Bu ayinler, doğanın gücünü Şaman’a aktarma, hastalıkları iyileştirme ve kötü ruhlardan korunma amacı taşırdı. Ayı ruhu, şifacı bir ruh olarak da bilinir ve Şamanlar hastaları iyileştirmek için ayı ruhunun yardımına başvururdu.

Ayı ve Ölüm İlişkisi: Ayı, Şamanist inançlarda sadece güç ve koruyucu bir figür değil, aynı zamanda yeraltı dünyası ile de bağlantılıdır. Ayının kış uykusuna yatması, ölüm ve yeniden doğuşu sembolize eder. Bu döngü, Şamanizm’de yaşamın döngüsü ile bağlantılı olarak görülür; kış uykusu bir tür ölüme geçiş, uyanış ise yeniden doğuş anlamı taşır.

Ayı, özellikle Sibirya'da yaşayan Türk boylarının mitolojik tasavvurlarında önemli bir yer tutmaktadır. Sibirya Türklerinde ayı çevresinde bir kült oluşmuştur. Bu coğrafyada ayının hem yoğun ormanlarla kaplı coğrafyada en güçlü hayvan olarak gözlenmesi hem de bir av hayvanı olması bu bölgede yaşayan Türk boylarının mitolojisinde de sıklıkla görülmesine sebep olmuştur.

Ayı'nın Yaratılış Miti

- Bir Başkurt efsanesine göre bir avcı ormanda bulduğu ayıyı köye getirir. Bu ayı aslında daha önce insan olup ayıya dönüşmüştür. Ardından bu ayı insan soyundan bir kadınla evlenir ve bu evlilikten ayı soyundan çocuklar dünyaya gelir. Böylece ayılar dünya üzerinde çoğalır.

Boğa

Boğa, İslamiyet'ten önce iyi ve kötü gibi iki kavramı ifade eder şekilde kullanılmıştır. Boğa, Türk mitolojisinde hükümdarın ve güçlülüğün sembolü olmuştur. zıt Boğa ve inek bir ruhun ve tanrının sembolü olan ongunlardan sayılıyordu.

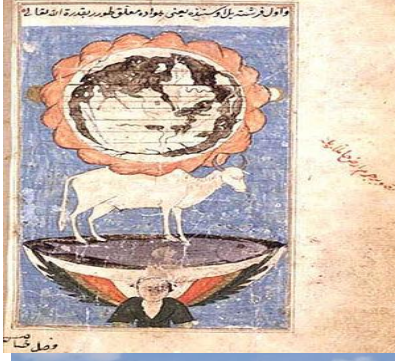
Alplik ongunu olan öküz veya boğa dolayısıyla yiğitliğin ve güçlülüğün sembolüdür. Boğa, hükümdarın siyasi gücünü belirten bir unsur olarak da kullanılmıştır. **Ud Ata** – Türk, Moğol ve Altay mitolojisinde Boğa Tanrıya verilen isimdir. Bazı Türk boyları, soylarının boğadan türediğine inanır.

DÜNYANIN BOĞA BOYNUZLARI ÜSTÜNDE OMASI MİTİ

Türk mitolojisinde dünyanın bir boğanın boynuzları üzerinde durduğu inancı, eski Türk kozmolojisinin önemli bir parçasıdır. Bu inanç, dünya düzeninin sürekli bir denge içinde olduğunu ve boğanın hareketlerinin bu dengeyi etkilediğini anlatır. Efsaneye göre dünya, devasa bir boğanın boynuzları üzerinde taşınır. Boğa, başını her salladığında veya boynuzlarını hareket ettirdiğinde depremler meydana gelir.

Bu mit, dünyanın kozmik bir düzen içinde var olduğunu ve doğal felaketlerin bu düzenin bir parçası olarak algılandığını gösterir. Boğa, Türk mitolojisinde güç ve dayanıklılık sembolü olarak görülür ve boynuzları dünyayı taşımak için kullanılır. Boğanın hareketleri depremleri ve dünyadaki sarsıntıları açıklamak için kullanılmıştır, bu da doğa olaylarının mitolojik bir yorumudur.

Bu efsane, eski Türklerin doğa ve evrenle olan ilişkilerini, dünyayı nasıl kavradıklarını ve doğa olaylarına mistik bir anlam yüklediklerini gösterir. Benzer dünya tasarımlarına diğer kadim kültürlerde de rastlanır; örneğin, bazı Hindu mitolojilerinde dünya bir fil ya da kaplumbağa tarafından taşınır

Aşkabat, 1948
Depremi Anıtı

Çatalhöyük kazılarında da çıkarılan boğa ve boğa boynuzu figürleri de bereket ile ilişkilendiriliyordu.

Arboğa olarak adlandırılan yarı boğa yarı insan şeklindeki mitolojik Tanrı

AT

- Türkler, İslamiyet'ten önceki dönemde atları, ölümden sonra öteki dünyada ölünün beraberinde olacağı hayvan olarak kabul etmişlerdir.
- şamanist törenlerde at, şamanın gökyüzüne çıkacağı bineği ve kurbanlık hayvan olarak önem kazanmıştır. Çođu kere Gök Tanrı'nın simgelerinden biri olarak önem kazanmakta ve kurban olarak da sunulmaktadır. şaman, at yardımıyla yeraltına ya da öteki dünyaya geçebildiği için at ölümün de simgesi olmuştur.
- Daha sonraki dönemlerde ise at kahramanlığın simgesi haline gelmiştir. Mitolojilerde en çok kahramanlarla birlikte anılmaktadırlar. At kuvvet, hakimiyet timsali olmasının yanında yiğitlik, cesaret, dostluk sembolü olarak da kabul edilmiştir.

KARTAL

Türklerin milli simgelerinden olan **kartal**, şamanist uygulamalarda çok yaygın olarak karşımıza çıkar. Yakutların en yüksek ruhları taşıdığına inanılan hayvan, Gök Tanrı'nın timsali olarak ya da şaman ruhunu ifade etmek amacıyla Dünya Ağacı'nın tepesinde tasavvur ediliyordu.

Hayvan ata ya da yardım ruhlardan birini temsilen zaman zaman şaman elbisesi üzerinde yer alıyordu. Önemli bir türeme simgesiydi. Özellikle Göktürk ve Uygur devirlerinde kartal ve diğer yırtıcı kuşlar, hükümdar ya da beylerin timsali, koruyucu ruhun ve adaletin simgesiydi. Güneşi ve aynı zamanda güç ve kudreti ifade ediyordu.

Kartalın hükümdarlık, güç, kuvvetle ilgili simgesel anlamları İslamiyetten sonra da devam etmiş, hatta zaman zaman arma olarak da kullanılmıştır. Söz konusu yırtıcı kuş ya da kuşlar bu anlamları ifade eder biçimde gerek küçük sanatlarda gerekse mimari eserler üzerinde kabartma olarak yaygın bir biçimde kullanılmıştır.

ASLAN

Türk sanatında aslan figürleri daha çok Budizmle birlikte görülmekle beraber, Altaylarda Pazırık kurganlarından çıkarılan eserler üzerinde aslan-grifon tasvirlerine rastlanması bu hayvanın Türklerde daha erken devirlerden itibaren tanındığını gösterir.

Hayvan mücadele sahnelerinde aslan gök unsuruna uygun olarak zafer kazanan konumdadır ve iyi-kötü, aydınlık-karanlık **gibi** kavram çiftlerinden olumlu olan tarafa karşılık gelmektedir. Dolayısıyla birçok hayvan için geçerli olduğu gibi aslan da **savaş**, zafer, iyinin kötüyü yenmesi, kuvvet ve kudret simgesi olmuştur.

Aslanın postu ve yelesi de yiğitlik simgesi olarak kullanılmıştır. Bu nedenle Türklerde uzun saçın yaygın olmasıyla aslan yelesi arasında simgesel **ilişki** kurulmuştur.

- TEŞEKKÜRLER..